

KRAKKÓI KÖRKÉP

Összeállításunk elé

Krakkó... Talán Bécsen kívül nincs még egy ilyen külföldi város, ahol ennyire otthonosan járhat magyar utazó. Ősei nyomdokába lépve, mert szinte a középkor korai századai óta mindig sűrűn megfordultak magyarok benne. Uralkodóink és kísérete többnyire szívesen látott vendég volt a szomszédos ország fővárosában. És mint ismeretes, magyar embert is koronáztak itt lengyel királlyá. Piacán nagy forgalma volt áruinknak, pincéit szívesen töltötték meg borainkkal. Nyomdáiban magyar nyelvű könyvek születtek, híres egyetemét magyar ifjak százai látogatták. Főterén, a Nagypiacon ajándékozott Báthori István házat Bekes Gáspárnak, akinél Balassi Bálint is megfordult. Itt hallható a Mária-templom tornyából minden órában ma is a kürtjel, melyet lengyelül a mi nyelvünkől származó szóval hejnał-nak hívnak. Ezen a téren, ahol 1525-ben Öreg Zsigmond lengyel királynak hűbéri hűséget fogadott Hohenzollern Albert, a Német Lovagrend volt feje, porosz fejedelem; ahol Kościuszko Tádé fölesküdtött 1794-ben a lengyel szabadságra.

Paloták, középkori házak, zezzugos kicsi utcák, templomok. Műemlékek lépten-nyomon. A múlt rétegei — törökdúlta vidékről származónak káprázatos gazdagságban: gótika, reneszánsz, barokk. Pezsgő, a szó eredeti értelmében urbánus élet, kávéház újságokkal, szecessziós berendezéssel. És az ódon kövek között rengeteg diák, középiskolások, egyetemisták. Vibráló fények és örjögő tánczene zúg a Jaszczury diákklub nyitott ablakából a főtérré.

Ellentétek és a sokszínűség városa volt mindig, nehezen leírható, címszavakba nem foglalható. Óság és újítás városa egyszerre. Hiába vitték a XVI. század végén Varsóba a fővárost, Krakkó mindig büszkén magát tartotta a lengyel városok közül az elsőnek. Pusztították tatárok, svédek, tűzvészek; újjáépült s szebben ragyogott, mint annak előtte. Lengyelország harmadik fölosztása után a Habsburg-birodalom kaparintotta meg, 1809-ben a Varsói Nagyhercegséghez csatolták. A bécsi kongresszus Krakkót és környékét szabad városnak nyilvánította, s csak az 1846-os krakkói forradalom leverése után csatolták megint Ausztriához. A dualizmus korában a galíciái konzervatív politika központja, a század végén a lengyel irodalom és képzőművészet megújulásának fellegvára.

Lengyel irodalmi és művelődéstörténeti összeállításunknak a mostani alkalommal Krakkó a fókusza. Ennek a lengyel városnak a múltjából, történelmi és kulturális hagyományaiból, magyar kapcsolataiból szeretnénk ízelítőt adni. Képünk természetesen töredékes lesz, hiszen például kapcsolatainknak számos fontos eseményről egyáltalán nem szólunk. A gazdag irodalmi múltból és jelenből is csupán alig néhány jelenség bemutatására nyílik lehetőség. Megszólaltatunk krakkói költőket, történészeket és irodalomtörténészeket. A város kultúrájának nálunk kevésbé ismert hagyományaira és eseményeire szeretnénk irányítani a figyelmet. Arra a korszakra, amikor Krakkó külön ország volt például, a város színházi életének néhány nemzetközi mércével is kiemelkedő fejezetére. Nem mindenáron a „krakkóit” keres-

tük, hanem a lengyel kultúrának olyan értékeit, amelyet érdemes megismernünk. Krakkó persze e tekintetben „könnyű eset”, inkább válogatni volt nehéz, hogy mi-ként lehet szűkíteni a tematikát. Gazdag a kínálat, mintha csak azt mondanánk a városba látogatóknak, hogy mindössze egy nap áll rendelkezésére megtekinteni. Ennyire tudott vállalkozni körülbelül összeállításunk. Remélhetőleg ahhoz elegendő lesz, hogy fölkeltsi a kedvet az alaposabb ismerkedéshez, ad néhány fogódzó pontot a lengyel kultúra megértéséhez.

K. GY. CS.

CSORDÁS GÁBOR

Krakkói beszélgetések

1.

Leszek A. Moczulskira várok a Student szerkesztőségében. Kint, a Ryneken, a cukrászda kihúzódtott a napra, diákok ölelkeznek erős tea mellett. Illegális pénz-váltók rángatják be a mellékutcákba a magyar turistákat. Zsebemben Harasymowicz-kötet, tegnap vettem, s azóta már futólag átlapoztam. Most, várakozás közben próbálgatom az első vektorokat:

*És naponta nagyobb bennem a Wawel
És egyre több király ül asztalomhoz...*

A könyv 1975-ben jelent meg az itteni Irodalmi Kiadónál, elég gyenge papíron. Jagelló Kázmér, Szent Izidor, Kosciuszko, Báthori, az egész sajátos lengyel (magyar) történelem.

2.

Moczulski. Hosszú, sima haja hátul, a nyakszirt tájékán egyenesre vágva. Csontos arc, vékony termet, erős bütykű, de hosszúkás kezek, póklábszerű ujjak. Ezek a kezek állandóan a levegőben repdesnek, mint éhes madarak. Lelkesen, elmélyülten magyaráz. Harmincnégy éves. Huszonnégy volt, mikor első, Szymańskával, Czumával, Faberral közös verseskötete megjelent. További kilenc évbe telt, amíg kiadta első önálló könyvét, A madárijesztő megtérítését. Amit ma a lengyel irodalmi zsargonban „új érzékenység”-nek neveznek, Wojacek, Lipska és az ő költészetével kezdődött. Indulása nem keltett túlságos visszhangot, visszahúzódtott, mással próbálkozott. Két év múlva beérték a fiatalok, Zagajewski (Közlemény, 1972), Kornhauser (A gyárakban a szomorú forradalmárt játsszuk, 1973), Stabro (Rekviem, 1973), és sikerült áttörniük. Megteremtették saját közönségüket, népszerűvé váltak az ifjúsági klubokban, az egyetemeken. Felépítették saját esztétikájukat és irodalomtörténetüket (Zagajewski—Kornhauser: A be nem mutatott világ, 1974; Barańczak: Bizalmatlanok és megbízhatóak, 1971), és végül sikerült meglepedniük a lengyel irodalomban. Moczulski eközben dalokat írt, melyek a Skaldowie együttes lemezeivel Magyarországra is eljutottak. Nem csak nekik dolgozott, az Anawa együttes, Marek Griechuta és mások több mint tíz lemeze őrzi és terjeszti hangját. Tinik között szól házbullikon, és kazettás magnóból harsog a Ryneken; talán a legtöbb, amit egy költő e tekintetben elérhet. Zagajewski kötetei néhány százas példányszámban jelennek meg.